

Lezing: Johannes 1

Van begin af is het Woord,
en het Woord is bij God,
en het Woord is God,
en dit is van begin af bij God.
Alles is erdoor ontstaan,
en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat.
In het Woord is leven,
en het leven is het licht voor de mens.
Het licht schijnt in de duisternis,
maar de duisternis heeft het niet ontvangen.
Het ware licht is Het.
Het verlicht ieder mens
die komt in deze wereld.
Het is in de wereld
en de wereld is door Hem gemaakt,
maar de wereld kent Hem niet.
Hij komt in het Zijne,
maar de Zijnen hebben Hem niet ontvangen.
Wie Hem wel ontvangen
geeft Hij de macht Gods kinderen te worden.
Zij zijn niet uit bloed,
niet uit de wil van het lichaam
en niet uit de wil van de man,
maar uit God geboren.
Dat Woord is mens geworden,
het woont in ons midden,
vol van goedheid en waarheid.

Matteüs 6, 25-33

Daarom zeg Ik jullie: maak je geen zorgen over je leven, over wat je zult eten of drinken, noch over je lichaam, over wat je zult aantrekken. Is het leven niet meer dan voedsel en het lichaam niet meer dan kleding? Kijk naar de vogels in de lucht: ze zaaien niet en oogsten niet en vullen geen voorraadschuren; het is jullie hemelse Vader die ze voedt. Zijn jullie niet meer waard dan zij? Wie van jullie kan door zich zorgen te maken ook maar één dag aan zijn levensduur toevoegen? En wat maken jullie je zorgen over kleding? Kijk eens naar de lelies, kijk hoe ze groeien in het veld. Ze werken niet en weven niet. Ik zeg jullie: zelfs Salomo ging in al zijn luister niet gekleed als een van hen. Als God het groen dat vandaag nog op het veld staat en morgen in de oven gegooid wordt al met zoveel zorg kleedt, met hoeveel meer zorg zal Hij jullie dan niet kleden, kleingelovigen? Vraag je dus niet bezorgd af: Wat zullen we eten? of: Wat zullen we drinken? of: Waarmee zullen we ons kleden? – dat zijn allemaal dingen die de heidenen najagen. Jullie hemelse Vader weet wel dat jullie dat alles nodig hebben. Zoek eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden.

Overweging

Mystiek. Wat heeft dat te maken met de werkelijkheid waarin we leven, de werkelijkheid van een oorlog en een klimaatcrisis? Niet veel lijkt het.

Een tijd geleden vertelde iemand over een documentaire waarin de onderwaterwereld van een zeer diepe krater werd verkend. In de diepte van die krater, waar geen licht nog binnendrong, zwommen vissen zonder ogen. Inzoomend op de vissen zagen de filmers op de plaats van de ogen nog een wel een lichte indruk, een zweem van waar ooit generaties vissen eerder, hun ogen hadden gezeten. Het lijkt redelijk om te veronderstellen, dat als deze vissen weer naar de oppervlakte zouden zwemmen, waar het licht in groeiende mate wel aanwezig is, hun vermogen om te kunnen zien zou gaan toenemen, en er weer ogen zouden ontstaan op hun oorspronkelijke plek.

Ik moest bij dit verhaal over de vissen denken aan de Proloog van het Johannesevangelie, waarna wij zojuist hebben geluisterd:

Het licht schijnt in de duisternis, maar de duisternis heeft het niet ontvangen. Het ware licht is het. Het verlicht ieder mens die komt in deze wereld. Het is in de wereld en de wereld is door Hem gemaakt, maar de wereld kent Hem niet. Hij komt in het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet ontvangen. Maar wie Hem ontvangen geeft Hij het vermogen kinderen van God te worden. Het licht schijnt hier wel in de duisternis van oorlog en crisis, het verlicht ieder mens, ook ieder van ons, heel ons leven, altijd al, maar de duisternis verblindt ons vermogen om het licht dat God is, te ontvangen: Hij komt in het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet ontvangen. Wie Hem wel ontvangen geeft Hij het vermogen kinderen van God te worden.

Mystici uit alle grote tradities spreken van een innerlijk zintuig, dat in staat is om Gods werkzame aanwezigheid in het eigen leven – maar ook in dat van de ander en al wat is -, ontvankelijk te schouwen. Een innerlijk vermogen waar bv. Paulus van getuigt, waar hij zegt in zijn Brief aan de Romeinen (1, 21): Gods onzienlijkheid wordt, vanaf de schepping van de wereld, vanuit de schepselen verstaan en doorschouwt: zijn eeuwige kracht en zijn Goddelijkheid.

Dit innerlijke zintuig om Gods werkzame inwoning in al wat is, was en zal zijn, te bespeuren, te verstaan, op te merken, in te zien, te doorzien, te doorschouwen, dit innerlijk oog moet worden gewekt, want het wordt in slaap gehouden door de zorgen van alledag. Het kan zichzelf niet wekken en vormen, maar kan wel worden gewekt en gevormd in een dierend contact met het licht, d.i. met het woord van God dat zegt: Van begin af is het Woord, en het Woord is bij God, en het Woord is God, en dit is van begin af bij God. Alles is erdoor ontstaan, en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat. In het Woord is leven, en het leven is het licht voor de mens.

In een dierend overwegen van het woord van God, wordt er een innerlijk oog in ons gewekt dat gaat wennen aan het goddelijke licht dat er altijd al is, en gaandeweg meer en meer wordt waargenomen. En als dat gebeurt, zegt Johannes, is het Woord opnieuw mens geworden, en woont Het in ons midden, vol van goedheid en waarheid. Een dagelijks contact met Gods woord maakt dat wij werkelijk mens worden, mensen die met zijn hulp, Hem ontvangen en laten werken in de werkelijkheid zoals die is, en zo een instrument worden in zijn handen.

Met Gods woord, dat ons wekt, bedoelt Johannes niet zozeer het Woord in de Schrift, maar eerst en vooral Gods woord in de schepping dat alles zijn leven in spreekt: Alles is erdoor ontstaan, en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat. In het Woord is leven, en het leven is het licht voor de mens. Alles wat is ontstaan *is* het woord van God met als doel een sprékend woord van God te worden, door Zijn gestalte te laten oplichten in hun leven, en zo zelf het levende verhaal van God te worden, en deel te nemen aan zijn verhaal in zijn schepping.

Dat Gods verhaal altijd al klinkt in zijn schepping, daarvan getuigt ps 19 op bijzonder mooie wijze:

De hemel vertelt de heerlijkheid van God en het uitspansel van de maak van zijn handen. De dag zegt het voort aan de dag die komt, de nacht vertelt het door aan de volgende nacht. Geen zeggings en geen spraak, zonder hun stem te horen. Over heel de aarde gaat hun stem, tot aan het einde van de wereld hun woorden. De schepping spreekt het verhaal van God, van zijn werkzame aanwezigheid dag en nacht, maar zij spreekt zonder woorden ... En toch wordt hun spraak over heel de aarde gehoord. Wie oren heeft die hore...

Wij kunnen, zegt de Schrift, het spreken van God in zijn schepping wel degelijk gewaar worden, als ons innerlijk oor hiervoor gewekt wordt. Onze innerlijke oren en ogen slapen wellicht vaak om waar te kunnen nemen wat werkelijk is. Wellicht zijn wij teveel nog gericht op de schepping zelf, via onze naar buiten gerichte ogen en oren. Dat is geen zonde, we zijn het ons niet eens bewust. Wij zijn net als de leerlingen wiens ogen Jezus probeert te openen als hij tegen hen en ons zegt:

Verzamel voor jezelf geen schatten op aarde: mot en roest vreten ze weg en dieven breken in om ze te stelen. Verzamel schatten in de hemel, daar vreten mot noch roest ze weg, daar breken geen dieven in om ze te stelen. Waar je schat is, daar zal ook je hart zijn. Het oog is de lamp van het lichaam. Dus als je oog helder is, zal heel je lichaam verlicht zijn. Maar als je oog troebel is, zal er in heel je lichaam duisternis zijn. Als het licht in jezelf verduisterd is, hoe groot is dan die duisternis.

Jezus probeert de innerlijke ogen en oren van de leerlingen die wij zijn, te openen voor Gods werkzame en bewarende aanwezigheid. En hij doet dit door onze aandacht te richten op de schepping van zijn en onze Vader:

Kijk naar de vogels in de lucht: ze zaaien niet en oogsten niet en vullen geen voorraadschuren; Zie: het is jullie hemelse Vader die ze voedt. Zijn jullie niet meer dan zij? En wat maken jullie je zorgen over kleding? Kijk eens naar de lelies, kijk hoe ze groeien in het veld. Ze werken niet en weven niet. Als God het groen dat vandaag nog op het veld staat morgen in de oven gegooit wordt al met zoveel zorg kleedt, Zie: met hoeveel meer zorg zal Hij jullie dan niet kleden?

Het woord van God probeert ook in ons ons innerlijk zintuig dat zo vaak door behoeften en zorgen is overmand, op te wekken uit zijn slaap. En dat geschiedt via onze uiterlijke zintuigen: hoor God spreken in zijn schepping, dag en nacht....ie naar de vogels en de leliën ....schouw dat Hij ons geeft en kleedt .... Het schouwen van Gods werkzame aanwezigheid in de schepping geschiedt via ons verlangen. Zolang ons verlangen geheel in beslag genomen wordt door onze materiele en geestelijke behoeften, verlangens en angsten, gelijken wij op die vissen in de diepte van de lichtloze krater. Ons verlangen naar God is daar a.h.w. afwezig, wanneer het teveel gericht is op wat we zelf willen, kunnen en moeten. Ons innerlijk zintuig dat God kan waarnemen in zijn schepping is daar teruggebracht tot de zweem van een werkzaam oog. Maar vragen wij God vanuit een verlangen om iets van hem te verkrijgen, - bv. vrede in Oekraïne of een oplossing voor de klimaatcrisis -, dan zijn wij als vissen die al naar boven zwemmen, richting het licht. Dan ontwikkelt zich langzaam ons innerlijk oog voor Hem.

Dan kan het gebeuren dat zijn licht ons verlangen zo sterk prikkelt dat wij niet langer meer *iets* van God verlangen maar enkel en alleen nog maar Hemzelf. Dan wordt het innerlijk oog van ons verlangen geheel geopend - van God uit, en leren wij zien met Zijn ogen. En worden wij een instrument in zijn handen.

Mystici van toen en nu, zijn mannen en vrouwen zoals u en ik, die, eenmaal opgewekt uit hun slaap, zich durend bewust zijn van Gods aanwezigheid in het hier en nu van hun leven. En zij kunnen hun verwondering en ontzag voor Gods werkzame aanwezigheid in de werkelijkheid zoals zij die waarnemen, niet onder stoelen of banken steken.

Jezus, Julian van Norwich, Eckhart, Teresa van Avila, maar ook bijna-tijdgenoten van ons als Eddy Hillesum en Thomas Merton konden hierover niet zwijgen.

Van Thomas Merton wil ik uit zijn dagboeken met u enkele van zijn getuigenissen lezen, ter overdenking voor ons innerlijk oog. Ik wil niet óver hem spreken, maar hemzelf aan het woord laten. En zo proberen met hem mee te kijken naar de bron van al wat is *in* al wat is. In zijn dagboeken schrijft Thomas Merton vaker over zijn ervaringen met God in de natuur:

Toen ik mediteerde over 'Heer, straf mij niet in uw woede' (psalm 6:1), werd ik verrast toen mijn oog viel op een stukje groene weide, langs de beek, op het land van onze buur. Het groene gras onder de bladerloze bomen, de waterplassen na de storm, verhieven mijn hart tot God. Het is zo eenvoudig om tot Hem te komen als zelfs gras en water getuigen van zijn genade.

God is geen object. God is niet een ding tussen andere dingen... God staat niet tegenover enig schepsel... je moet God en de schepping tezamen nemen en God zien in zijn schepping en de schepping in God en ze nooit van elkaar scheiden. Dit is niet een universum van 'God elders', maar van 'God overal'. Daarom moet heel de schepping geëerd worden omdat zij vervuld is van goddelijke aanwezigheid.

Heel Gods schepping nodigt ons uit om onze ijdele zorgen te vergeten en ons eigen hart binnen te gaan, dat God zelf gemaakt heeft tot zijn en ook ons paradijs. Als God in ons woont, en onze ziel maakt tot zijn paradijs, dan kan ook de wereld om ons heen worden zoals zij bedoeld was voor Adam – zijn paradijs. Alleen die mens die vrij is van claims zal ontdekken dat schepselen zijn vrienden zijn geworden. Als hij egoïstisch is, staan ze in dienst van zijn egoïsme. Maar als hij puur en zuiver is, spreken ze tot hem van God.

De vallei ontwaakt. Het eerste getjilp van de ontwakende dagvogels markeert het maagdelijk begin van de dagerraad onder een hemel die nog steeds zonder echt licht is, een moment van ontzag en onuitsprekelijke onschuld, als de Vader in volmaakte stilte hun ogen opent. Ze beginnen tot hem te spreken, niet met vloeiende liederen, maar met een ontwakende vraag die hoort bij hun ochtendconditie. Hun conditie vraagt of het tijd is om *te zijn*. Hij antwoordt 'ja' ..... Dan, een voor een, ontwaken ze en worden vogels. Ze manifesteren zich als vogels, en beginnen te zingen. Nu zullen ze helemaal zichzelf zijn, en zelfs gaan vliegen. Ja, het wonderbaarste moment van de dag is dat wanneer de schepping in haar onschuld toestemming vraagt om er te 'zijn', weer te zijn zoals op de eerste morgen die er ooit was.

Met mijn haar recht overeind en de ogen van de ziel wijd open ben ik aanwezig, zonder het te weten, in dit onuitsprekelijke paradijs, en ik aanschouw dit geheim, dit wijd open geheim dat er voor iedereen is, gratis, en niemand besteedt er enige aandacht aan (...) Zelfs de monniken niet, zwijgend onder tl-licht en gefixeerd op de grote boeken en de zwarte aantekenboeken en elkaar. Misschien zien of horen ze niets meer in de loop van feestelijke lauden. O paradijs van eenvoud, zelfbewustzijn – en zelfvergetelheid – vrijheid, vrede.

Ver boven mij opent de koude hemel zich tot aan de verre sterren toe (...) Heer God van deze grote nacht, ziet u de bossen? Hoort u het geluid in hun alleen zijn? Kent u hun mysterie? Gedenkt u hun eenzaamheid? Ziet u dat mijn ziel in mij begint te smelten als was?

Ik vraag mij af: wat zou er gebeuren in een klimaatcrisis als wij werkelijk Gods aanwezigheid gaan ontwaren in de natuur van zijn schepping? Zou een klimaatcrisis nog mogelijk zijn?

Ik vraag mij af: wat zou er gebeuren in tijden van oorlog, als wij werkelijk Gods aanwezigheid gaan ontwaren in onszelf en in al onze medemensen? Zou oorlog nog mogelijk zijn?

Jezus, en alle mystici voor en na hem, mannen en vrouwen zoals u en ik, getuigen van de mogelijkheid om Gods werkzame aanwezigheid in zijn schepping te aanschouwen.

Moge deze mogelijkheid van God uit ons hart diep en krachtig raken en ons verlangen naar Hemzelf ontsteken.

Slottekst: Romeinen 1,20

Want zijn onzienlijkheid wordt,

vanaf de schepping van de wereld,

vanuit de schepselen verstaan en doorschouwt: zijn eeuwige kracht en zijn Goddelijkheid.

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeiden.nl
info@ekklesialeiden.nl